

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ КУЛЬТУРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Дроботько Ірина Дмитрівна
доктор філософії (PhD), доцент,
завідувачка кафедри практичної та клінічної психології
ПВНЗ «Європейський університет»
ORCID ID: 0000-0002-8639-1887

Доган Лідія Олександрівна
здобувачка вищої освіти
ПВНЗ «Європейський університет»
ORCID ID: 0000-0002-8639-1887

У статті здійснено комплексний аналіз методологічних підходів до вивчення впливу культурних стереотипів на ефективність міжкультурної комунікації в умовах глобалізації та зростання інтенсивності міжкультурних контактів. Обґрунтовано доцільність міждисциплінарного підходу до дослідження феномену стереотипізації з урахуванням його когнітивних, соціально-психологічних, культурологічних і комунікативних вимірів. Показано, що культурні стереотипи функціонують як стійкі узагальнення, які впливають на процеси сприймання, інтерпретації та оцінювання поведінки представників інших культур, визначаючи характер комунікативних стратегій і рівень результативності міжкультурної взаємодії.

Проаналізовано основні теоретичні концепції, що пояснюють механізми формування та функціонування культурних стереотипів у процесі міжкультурної комунікації, зокрема когнітивні моделі соціального пізнання, соціально-психологічні теорії міжгрупової взаємодії, культурологічні підходи до аналізу культурних кодів і ціннісних орієнтацій, а також комунікативні концепції інтерпретації вербальної й невербальної поведінки. Визначено можливості та обмеження кількісних і якісних емпіричних методів дослідження культурних стереотипів у багатокультурному середовищі, зокрема явних і неявних методик, що дозволяють виявляти як усвідомлені, так і латентні компоненти стереотипних уявлень.

Запропоновано інтегрований методологічний підхід до аналізу впливу культурних стереотипів на міжкультурну комунікацію, який поєднує когнітивний, соціально-психологічний, культурологічний та комунікативний рівні аналізу. Зроблено висновок, що подолання негативного впливу культурних стереотипів можливе за умови розвитку міжкультурної компетентності, критичного мислення та усвідомлення власних культурних моделей, що створює підґрунтя для підвищення ефективності міжкультурної взаємодії в освітньому та професійному середовищі.

Ключові слова: когнітивний підхід, соціально-психологічний підхід, культурологічний підхід, комунікативний підхід, емпіричні методи дослідження.

Drobotko I., Dohan L. METHODOLOGICAL APPROACHES TO STUDYING THE IMPACT OF CULTURAL STEREOTYPES ON THE EFFECTIVENESS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

The article provides a comprehensive analysis of methodological approaches to studying the impact of cultural stereotypes on the effectiveness of intercultural communication in the context of globalization and the increasing intensity of cross-cultural interactions. The relevance of an interdisciplinary perspective is substantiated, taking into account the cognitive, socio-psychological, cultural, and communicative dimensions of the stereotyping phenomenon. It is demonstrated that cultural stereotypes function as stable generalized representations that influence perception, interpretation, and evaluation of the behavior of representatives of other cultures, thereby determining communicative strategies and the overall effectiveness of intercultural interaction.

The study analyzes key theoretical concepts explaining the mechanisms of formation and functioning of cultural stereotypes in intercultural communication, including cognitive models of social cognition, socio-psychological theories of intergroup interaction, cultural approaches to the analysis of cultural codes and value orientations, as well as communicative theories of verbal and non-verbal behavior interpretation. The possibilities and limitations of quantitative and qualitative empirical methods used to study cultural stereotypes in multicultural environments are identified, with particular attention paid to explicit and implicit techniques that allow the detection of both conscious and latent components of stereotypical representations.

An integrated methodological approach to analyzing the impact of cultural stereotypes on intercultural communication is proposed, combining cognitive, socio-psychological, cultural, and communicative levels of analysis. It is concluded that overcoming the negative effects of cultural stereotypes requires the development of intercultural competence, critical thinking skills, and awareness of one's own cultural models, which creates a basis for increasing the effectiveness of intercultural interaction in educational and professional contexts.

Key words: *cognitive approach, socio-psychological approach, cultural approach, communicative approach, empirical research methods.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації ефективність міжкультурної комунікації набуває особливого значення, оскільки взаємодія між представниками різних культур часто ускладнюється дією культурних стереотипів. Стереотипи формують усталені узагальнення щодо «інших», впливають на інтерпретацію їхньої поведінки, спричиняють атрибутивні помилки, упередження та неправильний вибір комунікативних стратегій. Їхній неусвідомлений та автоматичний характер ускладнює контроль за процесом сприймання інформації, що підвищує ризик непорозуміння у міжкультурній взаємодії [11; 17].

Актуальність проблеми зростає й у цифровому середовищі, де стереотипи формуються та поширюються значно швидше. Попри наявність численних досліджень, присвячених міжкультурній комунікації, методологічні засади аналізу культурних стереотипів залишаються не досить систематизованими. Багатовимірність феномену – його когнітивні, емоційні, поведінкові та культурні компоненти – ускладнює вибір оптимальних підходів до його дослідження.

Отже, проблема полягає у відсутності цілісного методологічного підґрунтя, яке б дозволило комплексно оцінити вплив культурних стереотипів на міжкультурну комунікацію та визначити умови подолання комунікативних бар'єрів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика культурних стереотипів та їхнього впливу на міжкультурну комунікацію є предметом активних наукових досліджень у світовій та українській науковій традиції. Концептуальні основи стереотипізації були закладені В. Ліппманом, який розглядав стереотипи як когнітивні схеми, що спрощують сприймання соціальної реальності та структурують взаємодію людини зі світом [13].

Подальший розвиток теоретичних уявлень відбувався у межах соціально-психологічних моделей міжгрупових процесів. Теорія соціальної ідентичності Г. Теджфела та Дж. Тернера доводить, що групова належність визначає категоризацію «ми – вони» та сприяє формуванню стереотипних узагальнень. Модель міжгрупової тривожності В. і С. Стефан пояснює емоційні механізми виникнення упереджених реакцій у ситуаціях контакту з іншими культурами [17; 18].

Вагомий внесок у дослідження міжкультурної комунікації зробили Е. Холл, М. Беннетт, С. Тінг-Тумі, Г. Хофстеде та Д. Мацумото. Е. Холл підкреслив роль культурних контекстів та невербальних кодів у сприйманні інформації [9; 10], а Г. Хофстеде запропонував модель культурних вимірів, що пояснює відмінності у комунікативній поведінці представників різних культур [11]. Теорія міжкультурної чутливості М. Беннетта описує етапи переходу від етноцентризму до етнорелятивності, демонструючи роль стереотипів у цьому процесі [8]. С. Тінг-Тумі та Д. Мацумото акцентують на взаємозв'язку між емоційною регуляцією, культурними нормами та стереотипами в міжкультурній взаємодії [12; 14].

Українські дослідники – І. Мацкевич, Н. Міщенко, Н. Савельєва, А. Фурман – досліджують психологічні механізми виникнення стереотипів, вплив освітнього і медійного середовища на їх формування та роль культурних кодів у виникненні комунікативних бар'єрів [2; 3; 4; 5]. Їхні роботи підтверджують, що стереотипи поєднують когнітивні, емоційні та соціальні компоненти й проявляються у виборі комунікативних стратегій.

Узагальнення наукових джерел засвідчує, що, незважаючи на значний масив досліджень, методологічна база аналізу культурних стереотипів залишається фрагментарною. Окремі підходи пояснюють лише частину цього багатозарового феномену, що зумовлює потребу у формуванні інтегрованої моделі, яка б поєднувала когнітивні, соціально-психологічні, культурні та комунікативні механізми стереотипізації та дозволяла комплексно оцінити їхній вплив на ефективність міжкультурної взаємодії.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є обґрунтування методологічних підходів до вивчення культурних стереотипів та визначення механізмів їхнього впливу на ефективність міжкультурної комунікації. Реалізація цієї мети потребує комплексного аналізу теоретичних положень і емпіричних методів дослідження стереотипів, що дозволяє окреслити їхню структуру, функції та роль у процесі взаємодії між представниками різних культур.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- з'ясувати сутність культурних стереотипів як багатовимірного соціально-психологічного феномену;
- проаналізувати наукові підходи до вивчення стереотипізації в когнітивній, соціальній та культурній перспективах;

- визначити методологічні інструменти, що застосовуються для дослідження впливу стереотипів на міжкультурну комунікацію;
- окреслити можливості та обмеження різних груп методів;
- запропонувати комплексний методологічний підхід, що інтегрує основні рівні аналізу і забезпечує всебічність дослідження.

Дослідження має теоретико-методологічний характер і ґрунтується на аналізі, систематизації та узагальненні наукових джерел з проблематики міжкультурної комунікації та культурних стереотипів, а також на порівняльному аналізі сучасних наукових підходів і методів їх дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні інтегрованого методологічного підходу до вивчення впливу культурних стереотипів на ефективність міжкультурної комунікації, який поєднує когнітивний, соціально-психологічний, культурологічний та комунікативний рівні аналізу. Уперше здійснено систематизацію можливостей емпіричних методів дослідження культурних стереотипів з урахуванням їх явних і латентних компонентів у контексті міжкультурної взаємодії. Запропоновано модель комплексного аналізу впливу культурних стереотипів на міжкультурну комунікацію, що дозволяє цілісно оцінювати механізми формування комунікативних бар'єрів.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів у процесі розробки освітніх програм з міжкультурної комунікації, соціальної та культурної психології, а також у підготовці фахівців до професійної діяльності в багатокультурному середовищі. Запропонований методологічний підхід може бути використаний у подальших емпіричних дослідженнях культурних стереотипів, тренінгових програмах розвитку міжкультурної компетентності та формування навичок критичного мислення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі дослідження впливу культурних стереотипів на міжкультурну комунікацію застосовується широка сукупність теоретичних і методологічних підходів, кожен із яких дає змогу висвітлити окремі аспекти цього багатошарового та поліфункціонального феномену. Розмаїття наукових орієнтирів пояснюється складною природою стереотипів, що інтегрують у собі когнітивні механізми переробки інформації, емоційно-оцінні компоненти, соціально-психологічні чинники міжгрупової взаємодії та культурні моделі поведінки. Оскільки стереотипи функціонують на перетині індивідуального досвіду, колективних уявлень та культурних норм, актуальним є аналіз найбільш обґрунтованих підходів, які у своїй сукупності формують сучасне міждисциплінарне бачення процесів стереотипізації.

Одним із ключових напрямів дослідження є когнітивний підхід, у межах якого стереотипи розглядаються як ментальні структури – знання, категорії, схеми та узагальнення, що виникають унаслідок навчання, соціалізації та попереднього досвіду взаємодії. Теоретичні засади цього підходу спираються на концепцію В. Ліппмана, який стверджував, що стереотипи є «картинами в голові» і виконують функцію інтелектуальної економії, допомагаючи індивіду впорядковувати складність соціального середовища і зменшувати перевантаження когнітивної системи [13]. Стереотипи, таким чином, виступають інструментом швидкого орієнтування та прогнозування поведінки інших людей.

У сфері міжкультурної комунікації когнітивні схеми визначають спосіб інтерпретації незнайомих моделей поведінки, що особливо проявляється на ранніх етапах контакту з іншою культурою. М. Беннетт підкреслює, що у ситуації зустрічі з представниками іншої культури людина переважно покладається на наявні категоріальні моделі, сформовані у власному культурному середовищі, що нерідко призводить до етноцентричних суджень і хибних інтерпретацій дій комунікативного партнера [8]. У межах цього підходу аналізуються процеси категоризації, атрибуції причин поведінки, відбору, збереження й реконструкції інформації у пам'яті. Проте суттєвим обмеженням когнітивних моделей є недостатня увага до культурної специфіки та контекстуальних впливів, оскільки когнітивні механізми зазвичай трактуються як універсальні, хоча фактично вони значною мірою зумовлені культурними цінностями, нормами та комунікативними традиціями.

Соціально-психологічний підхід пропонує інше бачення природи стереотипів, розглядаючи їх як продукт міжгрупової взаємодії та спосіб підтримання позитивної соціальної ідентичності. Згідно з теорією соціальної ідентичності Г. Теджфела та Дж. Тернера, люди схильні ділити соціальний світ на категорії «свій» і «чужий», надаючи власній групі позитивні характеристики, а іншим – більш негативні та узагальнені. Стереотипи, що виникають унаслідок групового поділу, виконують регулятивну функцію у міжгрупових відносинах і можуть зумовлювати формування упереджень, дискримінаційних установок та міжкультурної тривожності [17]. У ситуаціях міжкультурної взаємодії стереотипи часто виступають психологічним механізмом зниження невизначеності та підтримання внутрішньої стабільності особистості, проте одночасно вони здатні блокувати ефективний діалог, спричиняючи неправильні атрибуції, нерозуміння та конфлікти.

Українські дослідники І. Мацкевич, А. Фурман і Н. Савельєва зазначають, що емоційно-оцінні компоненти стереотипів особливо впливають на міжкультурну взаємодію, посилюючись під впливом соціалізаційних практик, масмедійних повідомлень і домінуючих дискурсів у суспільстві [2; 4; 5].

Таким чином, соціально-психологічний підхід підкреслює роль міжгрупових процесів і соціальних контекстів, однак меншою мірою пояснює культурні витоки стереотипів.

Подальший розвиток методології вивчення стереотипів забезпечує культурологічний підхід, у межах якого стереотипи розглядаються як складовий елемент культурних систем, зумовлених нормами, цінностями, моделями поведінки та типологією комунікативних практик. Е. Холл у своїх працях підкреслював, що культура визначає способи кодування та декодування повідомлень, рівень контекстуальності комунікації, прийнятну соціальну дистанцію, особливості невербальної поведінки, а отже, формує підґрунтя для виникнення типових культурних узагальнень [9; 10]. Додаткові пояснення дає концепція культурних вимірів Г. Хофстеде, за допомогою яких можна простежити, як макросоціальні та культурні відмінності (індивідуалізм–колективізм, дистанція влади, уникнення невизначеності тощо) спричиняють формування стереотипних уявлень про інші спільноти [11]. Наприклад, представники індивідуалістичних культур нерідко сприймають колективістичні суспільства як такі, що надмірно орієнтовані на груповий контроль, тоді як колективісти можуть бачити в індивідуалістах егоїзм та зосередженість на особистому успіху.

Культурологічний підхід дозволяє виявити культурні коди і символічні системи, які лежать в основі стереотипів, проте менш детально пояснює індивідуально-психологічні механізми їх виникнення та функціонування.

Особливе місце у структурі методологічних підходів посідає комунікативний підхід, який акцентує увагу на тому, що стереотипи безпосередньо впливають на перебіг комунікативного акту та визначають очікування, інтерпретації й поведінкові реакції учасників взаємодії. В. Гудікюнст зазначає, що міжкультурні непорозуміння часто зумовлені не стільки реальними культурними відмінностями, скільки суб'єктивними інтерпретаційними схемами, що активуються у процесі комунікації [15]. У цьому підході вивчається вплив стереотипів на вибір мовленнєвих стратегій, структуру дискурсу, використання невербальних засобів, інтонаційних моделей і прагматичних смислів.

С. Тінг-Тумі наголошує, що стереотипи значною мірою визначають уявлення про «нормативність» комунікативної поведінки, впливають на стратегії збереження соціального «обличчя» та зумовлюють вибір тактик, спрямованих на уникнення або подолання конфліктів [14]. Проте важливо враховувати, що значна частина поведінкових патернів є неусвідомленою і тому важко піддається контролю, що створює додаткові ризики непорозуміння.

З огляду на складність феномену стереотипів суттєву роль відіграють емпіричні методи, застосування яких дозволяє встановити як усвідомлені, так і латентні компоненти стереотипних уявлень. До традиційних методів належать опитувальники, семантичні диференціали, шкали міжкультурної чутливості, методи аналізу установок. Водночас вони мають обмеження, пов'язані з ефектом соціально бажаних відповідей та небажанням респондентів відкрито визнавати упереджені уявлення. Тому у сучасній науковій практиці все більшого поширення набувають неявні методи, зокрема Implicit Association Test (IAT), що дає змогу фіксувати автоматизовані когнітивні зв'язки та неусвідомлені реакції. Д. Мацумото підкреслює, що саме такі методики дозволяють наблизитися до глибинних, невербалізованих компонентів стереотипів, які не проявляються у свідомих судженнях, але істотно впливають на поведінку [12]. Доповненням до них слугують методи спостереження, дискурс-аналіз, аналіз невербальних патернів, а також експериментальні моделі, що імітують міжкультурні ситуації та дозволяють досліджувати поведінку у контрольованих умовах.

Для більшої наочності впливу різних методологічних підходів на дослідження культурних стереотипів доцільно представити узагальнену таблицю 1, яка відображає специфіку кожного підходу, його інструментарій та можливості для аналізу міжкультурної комунікації.

Таблиця 1

**Методологічні підходи до вивчення культурних стереотипів та їх можливості
у дослідженні міжкультурної комунікації**

Підхід	Основний зміст	Методологічні інструменти	Можливості підходу
Когнітивний	Стереотипи як ментальні схеми, що впливають на сприймання інформації	тести неявних асоціацій, когнітивні опитувальники, експериментальні завдання	пояснення процесів категоризації, атрибуції та автоматичних суджень
Соціально-психологічний	Стереотипи як продукт міжгрупової взаємодії та соціальної ідентичності	методики вимірювання установок, соціометрія, моделювання групових ситуацій	виявлення міжгрупових бар'єрів, упереджень та тривожності
Культурологічний	Стереотипи як результат інтеріоризації культурних моделей і цінностей	аналіз культурних вимірів, порівняльні методи, контент-аналіз	виявлення культурних кодів, що визначають інтерпретацію поведінки
Комунікативний	Стереотипи як фактор, що впливає на перебіг комунікації	аналіз дискурсу, спостереження, інтерпретація невербальної поведінки	пояснення непорозуміння, комунікативних збоїв та стратегій взаємодії

Джерело: узагальнено автором.

Узагальнення викладених теоретичних положень і структуризація взаємозв'язків між різними рівнями впливу культурних стереотипів потребують представлення інтегрованої моделі. Запропонована модель відображає взаємозв'язок когнітивних, соціально-психологічних, культурологічних та комунікативних чинників, які у сукупності визначають характер і результативність міжкультурної взаємодії, а також демонструє механізми впливу культурних стереотипів на ефективність комунікації (рис. 1).

Представлена на рис. 1 модель відображає багаторівневу структуру впливу культурних стереотипів на ефективність міжкультурної комунікації та демонструє взаємозв'язок когнітивних, соціально-психологічних, культурологічних і комунікативних чинників. Когнітивний рівень моделі охоплює процеси категоризації, атрибуції та формування ментальних схем, які визначають первинну інтерпретацію поведінки представників іншої культури.

Соціально-психологічний рівень відображає вплив групової ідентичності, міжгрупових установок та емоційних реакцій, що актуалізуються у ситуаціях міжкультурного контакту й можуть спричинити виникнення упереджень і комунікативної напруги. Культурологічний компонент моделі репрезентує систему культурних норм, цінностей і символічних кодів, які задають рамки допустимої комунікативної поведінки та формують підґрунтя для стереотипних узагальнень.

Комунікативний рівень інтегрує зазначені компоненти та відображає їхній вплив на вибір мовленнєвих стратегій, інтерпретацію вербальних і невербальних сигналів, а також на результативність міжкультурної взаємодії загалом. Запропонована модель дозволяє розглядати культурні стереотипи не як ізольовані когнітивні утворення, а як системний чинник, що опосередковує всі етапи міжкультурної комунікації, та слугує методологічною основою для подальших емпіричних досліджень.

Висновки. У статті обґрунтовано методологічні підходи до вивчення впливу культурних стереотипів на ефективність міжкультурної комунікації, що дозволило комплексно розглянути цей феномен як багатовимірне соціально-психологічне явище. Встановлено, що культурні стереотипи істотно впливають на процеси сприймання, інтерпретації та оцінювання поведінки представників інших культур, визначаючи характер комунікативних стратегій і рівень результативності міжкультурної взаємодії.

Доведено, що когнітивний підхід забезпечує аналіз стереотипів як ментальних схем, які зумовлюють автоматизовані судження та атрибутивні процеси; соціально-психологічний підхід акцентує увагу на міжгрупових механізмах формування стереотипних уявлень і їх зв'язку із соціальною ідентичністю; культурологічний підхід розкриває роль культурних норм, цінностей і символічних

Рис. 1. Модель впливу культурних стереотипів на ефективність міжкультурної комунікації [11; 12; 18]

систем у виникненні стереотипізації; комунікативний підхід дозволяє пояснити вплив стереотипів на перебіг комунікативного акту, вибір мовленнєвих стратегій і виникнення міжкультурних непорозумінь.

Установлено, що жоден із зазначених підходів не забезпечує вичерпного пояснення механізмів впливу культурних стереотипів на міжкультурну комунікацію, що зумовлює необхідність їх інтеграції. Запропонований комплексний методологічний підхід поєднує когнітивний, соціально-психологічний, культурологічний та комунікативний рівні аналізу, що створює підґрунтя для системного вивчення структури, функцій і динаміки культурних стереотипів.

Показано, що поєднання кількісних і якісних емпіричних методів, зокрема явних та неявних методик, дозволяє виявити як усвідомлені, так і латентні компоненти стереотипних уявлень, підвищуючи достовірність результатів дослідження в умовах багатокультурного середовища.

Зроблено висновок, що подолання негативного впливу культурних стереотипів на міжкультурну комунікацію можливе за умови розвитку міжкультурної компетентності, критичного мислення та усвідомлення власних культурних моделей. Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною апробацією запропонованого методологічного підходу та розробкою практичних програм формування міжкультурної чутливості в освітньому й професійному середовищі.

Література:

1. Андрусенко Т.В. Міжкультурна комунікація: теорія та практика. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 248 с.
2. Мацкевич І.М. Психологічні механізми формування культурних стереотипів у міжкультурній взаємодії. *Вісник ОНУ*. 2021. № 26. С. 145–153.
3. Міщенко Н.В. Культурні коди як фактор комунікативних бар'єрів. *Мовознавство*. 2020. № 4. С. 52–60.
4. Савельєва Н. Культурні стереотипи у контексті соціальної взаємодії. *Наукові записки ІПіЕНД*. 2020. № 2. С. 88–95.
5. Фурман А.В. Соціально-психологічна природа стереотипів та упереджень. *Психологія і суспільство*. 2019. № 4. С. 45–58.
6. Шевченко Л.В. Міжкультурна компетентність як умова ефективної комунікації. *Педагогічні науки*. 2022. № 77. С. 134–141.
7. Ярکو В.А. Соціокультурні фактори комунікації: когнітивний підхід. Полтава : ПНПУ, 2019. 214 с.
8. Bennett M.J. Basic Concepts of Intercultural Communication. Boston : Intercultural Press, 2013. 374 p.
9. Hall E.T. Beyond Culture. New York : Anchor Books, 1990. 256 p.
10. Hall E.T., Hall M.R. Understanding Cultural Differences. Yarmouth : Intercultural Press, 1990. 216 p.
11. Hofstede G., Hofstede G.J., Minkov M. Cultures and Organizations: Software of the Mind. New York : McGraw-Hill, 2010. 560 p.
12. Matsumoto D., Juang L. Culture and Psychology. Cengage Learning, 2016. 548 p.
13. Lippmann W. Public Opinion. New York : Harcourt, 1997. 427 p.
14. Ting-Toomey S. Communicating Across Cultures. New York : Guilford Press, 2012. 350 p.
15. Gudykunst W.B. Bridging Differences: Effective Intergroup Communication. Thousand Oaks : Sage, 2004. 389 p.
16. Spencer-Rodgers J., McGovern T. Attitudes Toward the Culturally Different: Intercultural Communication Competence. *International Journal of Intercultural Relations*. 2002. Vol. 26. P. 639–658.
17. Stephan W.G., Stephan C.W. Intergroup Anxiety. *Journal of Social Issues*. 1985. Vol. 41(3). P. 157–175.
18. Pettigrew T.F. The Nature of Prejudice Revisited. *Psychology of Prejudice*. 1998. Vol. 7. P. 123–135.
19. Neuliep J.W. Intercultural Communication: A Contextual Approach. Thousand Oaks : Sage, 2021. 464 p.
20. Kim Y.Y. Becoming Intercultural: An Integrative Theory of Communication and Cross-Cultural Adaptation. Thousand Oaks : Sage, 2001. 312 p.

References:

1. Andrusenko, T.V. (2020). Mizhkulturna komunikatsiia: teoriia ta praktyka [Intercultural communication: theory and practice]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
2. Matskevych, I.M. (2021). Psykholohichni mekhanizmy formuvannia kulturnykh stereotypiv u mizhkulturnii vzaiemodii [Psychological mechanisms of forming cultural stereotypes in intercultural interaction]. *Visnyk ONU*, 26, 145–153 [in Ukrainian].
3. Mishchenko, N.V. (2020). Kulturni kody yak faktor komunikatyvnykh barieriv [Cultural codes as a factor of communication barriers]. *Movoznavstvo*, 4, 52–60 [in Ukrainian].
4. Savelieva, N. (2020). Kulturni stereotypy u konteksti sotsialnoi vzaiemodii [Cultural stereotypes in the context of social interaction]. *Naukovi zapysky IPIEND*, 2, 88–95 [in Ukrainian].
5. Furman, A.V. (2019). Sotsialno-psykholohichna pryroda stereotypiv ta uperedzhen [The socio-psychological nature of stereotypes and prejudices]. *Psykhohohiia i suspilstvo*, 4, 45–58 [in Ukrainian].
6. Shevchenko, L.V. (2022). Mizhkulturna kompetentnist yak umova efektyvnoi komunikatsii [Intercultural competence as a condition of effective communication]. *Pedahohichni nauky*, 77, 134–141 [in Ukrainian].
7. Yarko, V.A. (2019). *Sotsiokulturni faktory komunikatsii: kohnityvnyi pidkhdid* [Sociocultural factors of communication: a cognitive approach]. Poltava: PNP [in Ukrainian].
8. Bennett, M.J. (2013). Basic concepts of intercultural communication. Boston: Intercultural Press.
9. Hall, E.T. (1990). Beyond culture. New York: Anchor Books.
10. Hall, E.T., & Hall, M.R. (1990). *Understanding cultural differences*. Yarmouth: Intercultural Press.
11. Hofstede, G., Hofstede, G.J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: software of the mind*. New York: McGraw-Hill.
12. Matsumoto, D., & Juang, L. (2016). Culture and psychology. Boston: Cengage Learning.

13. Lippmann, W. (1997). *Public opinion*. New York: Harcourt.
14. Ting-Toomey, S. (2012). *Communicating across cultures*. New York: Guilford Press.
15. Gudykunst, W.B. (2004). *Bridging differences: effective intergroup communication*. Thousand Oaks: Sage.
16. Spencer-Rodgers, J., & McGovern, T. (2002). Attitudes toward the culturally different: Intercultural communication competence. *International Journal of Intercultural Relations*, 26, 639–658.
17. Stephan, W.G., & Stephan, C.W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157–175.
18. Pettigrew, T.F. (1998). The nature of prejudice revisited. *Psychology of Prejudice*, 7, 123–135.
19. Neuliep, J.W. (2021). *Intercultural communication: a contextual approach*. Thousand Oaks: Sage.
20. Kim, Y.Y. (2001). *Becoming intercultural: an integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. Thousand Oaks: Sage.

Дата першого надходження статті до видання: 26.11.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.12.2025
Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.03.2026